הִלְכוֹת דְּבָרִים הַנּוֹהֲגִים בַּפְּעוּדָה סִימָן קעד

ה הרא"ש שם (פ"י סי' לב).
ו תוספות שם (ע"ב ד"ה ורבו).
ז בית יוסף (ד"ה ולענין). ח פסחים ק"ג (ע"ב) וברכות (מ"א) [מ"ב] (ע"ב).
ט שם פסחים וברכות.

פּוֹטְרוֹ. (ח) וְכֵן הַיַּיִן שֶׁל קִדּוּשׁ פּוֹטֵר יַיִן (ט) שֶׁבְּתוֹךְ (ז) הַמָּזוֹן. (י) וְכֵן הַמַּבְדִּיל עַל הַשֻּׁלְחָן, פּוֹטֵר הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן. יוְיֵשׁ אוֹמְרִים (יא) שֶׁאֵין בִּרְכַּת (יב) * יַיִן הַבְּדָלָה פּוֹטֵר, אֶלָּא אִם כֵּן (יג) נָטַל (ה) יָדָיו (יד) קֹדֶם הַבְּדָלָה, זהֶלְכָךְ הַמַּבְדִּיל קֹדֶם נְטִילָה (טו) יְכַוֵּן שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא יַיִן (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רצ"ט סָעִיף ז') שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. וּבְדִיעֲבַד שֶׁלֹּא כִּוֵּן כֵּן, פּוֹטֵר יַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, דְּסִפֵּק בְּרָכוֹת דְּרַבָּנָן לְהָקֵל: ה חכָּל מַה שֶּׁשּׁוֹתֶה (טז) בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה דַּי לוֹ (יז) בִּבְרָכָה אַחַת, טאֶלָּא אִם כֵּן כְּשֶׁבֵּרַךְ (יח) לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס וְנִמְלַךְ לִשְׁתּוֹת (ו) [ז] אַחֵר. הַגָּה: וְכֵן מִי (יט) שֶׁבָּא לִסְעוּדָה (כ) וּמוֹשִׁיטִין לוֹ הַרְבֵּה כּוֹסוֹת, מְבָרֵךְ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, דְּהָוֵי (ז) נִמְלָךְ (כל בו סי' מז), וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קע"ט (ס"ז). וְכֵן מִי שֶׁבֵּרַךְ (כא) עַל כּוֹס בְּרָכַת נִשּׂוּאִין וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהֵיכָן יַגִּיעַ הַכּוֹס, (כב) כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְבָרֵךְ, דִּמְקָרֵי נִמְלָךְ (אגודה פרק ערבי פסחים (סי' סה) ועיין לקמן סימן ק"צ (ס"ט)):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ה [ז] אַחֵר. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וּמַהֲרִיץ"שׁ (ערך לחם) לְמַד מִכָּאן דְּשֶׁהִקּוּרָא מְכַוֵּן לִגְמֹר עִם הָעוֹלָה וְשֶׁתַּק, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ שֶׁיִּקְרָא לְהַלָּן, צָרִיךְ הֶעוֹלָה לִבְרָךְ שְׁנִית, דְּהָוֵי כִּנְמִלְךָ. וּבְגִנַּת וְרָדִים (כלל א סי' כ) חָלַק עַל מַהֲרִיץ"שׁ, וּבְפֶרַח שׁוֹשָׁן (כלל א סי' א) מְחַזֵּק בְּדַעַת מַהֲרִיץ"שׁ. וּבְבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק"א) כָּתַב בְּשֵׁם מוֹרוֹ וְקָנוֹ הֶרֵב שֶׁכָּתַב לְחַלֵּק דִּכְוָנַת הַמְבָרֵךְ עַל כָּל מַה שֶּׁנִּקְרָאוּ לְפָנָיו כו', וְגַם בְּצִדּוּדוֹ מַה שֶּׁכָּתַב גַּבֵּי וְרָדִים דְּשָׁלִיחַ צִבּוּר שָׁפֵל לְצִבּוּר וּבְתַרְיֵיהוּ גְּרִיר. וְכֵן רָאִיתִי בְּקָהָל רַב כַּמָּה פְּעָמִים בִּפְנֵי חֲכָמִים וְלֹא הִצְרִיכוּהוּ לְבָרֵךְ. עַיֵּן שָׁם:

בַּאֵר הַיטֵב

(ד) הַמָּזוֹן. וְהוּא הַדִּין לַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) ט"ז (סק"ו): (ה) יָדָיו. לְאו דַּוְקָא, דְּהוּא הַדִּין אִם קָבַע עַצְמוֹ לִסְעוּדָה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ו) עַיֵּן שָׁם: ה (ו) אַחֵר. כָּתַב הַשַּׁ"ז (סק"ו) נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן אֲכִילָה, כְּגוֹן שֶׁקָּנָה לְעַצְמוֹ לֶחֶם אֶחָד וּלְאָכְלוֹ בְּלוֹ וְעַל דַּעַת זֶה בֵּרַךְ, וְאַחַר כָּךְ אָכַל מִכָּל (סק"ז) עוֹד רְשׁוּתַי לִקְנוֹת עוֹד, צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית הַמּוֹצִיא. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ בְּבַיִת לֶחֶם וְחוֹתַךְ לוֹ חֲתִיכָה לֶאֱכֹל אוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ רוֹצֶה לַחְתֹּךְ עוֹד, אֵין זֶה נִמְלָךְ. עַיֵּן שָׁם: (ז) נִמְלָךְ. וְהָאִידְנָא שֶׁיֵּשׁ מִנְהָג כְּשֶׁאָחַד בָּא אֵצֶל ט"ז. עַיֵּן סִימָן ר"ו סָעִיף ה':

אוֹתָם שֶׁשּׁוֹתִין כְּבָר, שֶׁהָרִבּוֹת נוֹתְנִין לוֹ כּוֹסוֹת, מִפְּתָמָא כְּשֶׁבֵּרַךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה דַּעְתּוֹ עַל כָּל מַה שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ עוֹד. ט"ז (סק"ז) עַיֵּן שָׁם:

בְּאוּר הֲלָכָה

* יַיִן הַבְּדָלָה. מוּכָח מִזֶּה דְּקִדּוּשׁ סוֹבֵר כְּפוֹטֵר כְּכָל גַּוָנֵי, וְאַף דִּכְמָה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דִּלְדַעַת הַתּוֹסָפוֹת הוּא הַדִּין בְּיַיִן שֶׁל קִדּוּשׁ דְּוַקָּא אַחַר נְטִילָה, לֹא רָצָה הַמְחַבֵּר לְהַכְרִיעַ בֵּן לְהַלָּכָה, דִּבְהַבְדָּלָה גּוּפָא אֵין לָנוּ לְהַחְמִיר בָּזֶה רַק לְכַתְּחִלָּה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַמָּזוֹן. וְהוּא הַדִּין דְּפוֹטֵר נַמִי יַיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, [בְּמָקוֹם (יז) שֶׁרְגִילִין לִשְׁתּוֹת יַיִן אַחַר גְּמַר אֲכִילָתָן, אוֹ שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ לָזֶה בְּפֵרוּשׁ]. אֲבָל אִם לֹא הָיָה לוֹ יַיִן לִפְנֵי הַמָּזוֹן וּבֵרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן, (טו) צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית עַל יַיִן שֶׁלְּאַחַר הַסְּעוּדָה, כִּי יַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן אֵינוֹ בָּא רַק לִשְׁרוֹת הַמַּאֲכָל שֶׁבְּמֵעָיו, וְאֵינוֹ חָשׁוּב לִפְטֹר הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן שֶׁבָּא לִשְׁתִיָּה וּלְתַעֲנוּג. [וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה כתב באהל) שֶׁכָּתַב דְּאִם הוּא צָמֵא מַחֲמַת אֲכִילָתוֹ, אֲפִלּוּ נִשְׁתַּהֲא זְמַן הַרְבֵּה אַחַר הַסְּעוּדָה, אַף עַל פִּי כֵן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כְּיַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן דָּמֵי, דְּבָא לִשְׁרוֹת הַמַּאֲכָל. וְגַם מִשְׁמַע קְצָת מִדִּבְרֵי הָרַשְׁב"א (מב. ד"ה יין) דְּאִם הוּא שׁוֹתֶה מִיָּד אַחַר הָאֲכִילָה, גַּם כֵּן מִסְתָּמָא כְּדֵי לִשְׁרוֹת הַמַּאֲכָל הוּא בָּא]. אַף בָּאֶמֶת (טז) אֵין דִּין זֶה מָצוּי בֵּינֵינוּ, שֶׁאֵין אָנוּ מוֹשְׁכִין יָדֵינוּ מִן הַפַּת עַד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְחָשִׁיב הַכֹּל תּוֹךְ הַסְּעוּדָה, וּלְפִיכָךְ מִמֵּילָא יַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן פּוֹטֵר גַּם יַיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן, דְּזֶה וָזֶה לִשְׁרוֹת: (ח) וְכֵן יַיִן שֶׁל קִדּוּשׁ. קָא מַשְׁמַע לָן (יז) דְּלֹא תֵּימָא דַּוְקָא יַיִן קֹדֶם הַמָּזוֹן דַּחֲשִׁיב דְּבָא לִפְתֹּחַ הַמַּעַיִם וְלִשְׁתּוֹת פּוֹטֵר בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, אֲבָל יַיִן קִדּוּשׁ דְּבָא עִקָּרוֹ לְמָצָוָה אֵימָא לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּפוֹטֵר. (יח) וְנִרְאֶה לִי פָּשׁוּט דְּכִמְדִינָתֵנוּ שֶׁאֵין אָנוּ רְגִילִין לִשְׁתּוֹת יַיִן בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת, אֵינוֹ פּוֹטֵר אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה דַּעְתּוֹ לָזֶה מִתְּחִלָּה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי מִקֹּדֶם: (ט) שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן. וְהוּא הַדִּין שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן [אַחֲרוֹנִים]: (י) וְכֵן הַמַּבְדִּיל וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף עַל גַּב דְּהַבְדָּלָה אֵינָהּ שַׁיְּכָא כְּלָל לַסְּעוּדָה כְּמוֹ קִדּוּשׁ, אֲפִלּוּ הָכִי כֵּיוָן דְּהַבְדִּיל עַל הַשֻּׁלְחָן רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהֻכְשַׁר לִסְעוּדָה, שַׁיְּכָא לִסְעוּדָה. וּמֵיירֵי כְּנֵ"ל שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת גַּם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה: (יא) שֶׁאֵין בִּרְכַּת וְכוּ'. הַטַּעַם כְּנֵ"ל (יט) דְּאֵינָהּ שַׁיְּכָא לִסְעוּדָה כְּמוֹ קִדּוּשׁ [שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה], וְעַל כֵּן סְבִירָא לְהוּ לְהַיִּשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן עַל כָּל פָּנִים שֶׁיִּטֹּל יָדָיו לִסְעוּדָה מִתְּחִלָּה, דְּזָהוּ בְּוַדַּאי אַתְחִלְתָּא דִּסְעוּדָה הִיא: (יב) יַיִן הַבְּדָלָה. כָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) דְּדַוְקָא יַיִן הַבְּדָלָה שֶׁאֵינוֹ בָּא לְצָרֵךְ סְעוּדָה, (כ) אֲבָל בְּיַיִן שֶׁלְּפְנֵי הַמָּזוֹן דְּעִלְּמָא שֶׁבָּא לְצָרֵךְ סְעוּדָה כְּגוֹן פּוֹטֵר אֲפִלּוּ קֹדֶם נְטִילָה יַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, וּלְהָכִי סָתַם הַמְחַבֵּר בְּרֵישׁ הַסָּעִיף וְלֹא הִתְנָה דְּדַוְקָא אַחַר נְטִילָה: (יג) נָטַל יָדָיו. לָאו דַּוְקָא, דְּהוּא הַדִּין אִם קָבַע עַצְמוֹ לִסְעוּדָה עַל הַשֻּׁלְחָן [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ו)], אוּבְאֲלִיָּה רַבָּה (סק"ז) חוֹלֵק עָלָיו, (כא) וְכֵן מִשְׁמַע מִבַּאוּר הַגְּרָ"א: (יד) קֹדֶם הַבְּדָלָה. וְאִם תֹּאמַר הֵיכִי שָׁרֵי לְהַפְסִיק בֵּהַבְדָּלָה בֵּין נְטִילַת יָדַיִם לַהַמּוֹצִיא, (כב) יֵשׁ לוֹמַר דִּלְא הֻוֵי הֶפְסֵד כֵּיוָן שֶׁדַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לֶאֱכֹל בְּלִי הַבְדָּלָה, (כג) אֲבָל לְהַפְסִיק בִּשְׁתִיַּת רְשׁוּת בֵּין נְטִילָה לַהַמּוֹצִיא אָסוּר: (טו) יְכַוֵּן שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא. וְאָז יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל כּוֹס זֶה קֹדֶם הַסְּעוּדָה: ה (טז) בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּבַת אַחַת: (יז) בִּבְרָכָה אַחַת. דְּמִסְתָּמָא כְּשֶׁבֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן עַל כּוֹס הָאֶחָד דַּעְתּוֹ הָיָה גַּם כֵּן עַל כָּל מַה שֶׁיִּשְׁתֶּה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה: (יח) לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר (כד) שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס וְלֹא יוֹתֵר, אֶלָּא שֶׁאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לִשְׁתּוֹת עוֹד. וְכָתַב הַשַּׁ"ז (סק"ו) דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן אֲכִילָה, כְּגוֹן שֶׁקָּנָה לְעַצְמוֹ לֶחֶם אֶחָד לֶאֱכֹל כֻּלּוֹ וְעַל דַּעַת זֶה בֵּרַךְ, וְאַחַר כָּךְ נִתְאַוָּה לֶאֱכֹל עוֹד וְשׁוּלְחַן לְקִנּוֹת עוֹד, (כה) צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית הַמּוֹצִיא, [וְהַטַּעַם (כו) דְּמַעֲשָׂיו מוֹכִיחִין דְּלֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אִם הַלֶּחֶם שֶׁקָּנָה, דְּאִם לֹא כֵּן הָיָה קוֹנֶה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הוּא לֶאֱכֹל עוֹד]. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ בְּבַיִת לֶחֶם וְחוֹתֵךְ לוֹ חֲתִיכָה לֶאֱכֹל אוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ רוֹצֶה לַחְתֹּךְ עוֹד, אֵין זֶה נִמְלָךְ, (מ) דְּדֶרֶךְ אָדָם כֵּן הוּא, דְּלִפְעָמִים בִּשְׁעַת בְּרָכָה חוֹשֵׁב שֶׁיִּהְיֶה דַּי לוֹ בַּחֲתִיכָה אַחַת, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ שָׂבֵעַ בָּזֶה לוֹקֵחַ עוֹד: (יט) שֶׁבָּא לִסְעוּדָה. הַיְינוּ (כח) שֶׁאֵינוֹ מִן הַקְּרוּאִים אֶלָּא שֶׁבָּא דַּרְכּוֹ עֲרַאי לְשָׁם, לְכָךְ אָמְרִינַן דְּהָוֵי נִמְלָךְ, דִּבְשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אִם יִתְּנוּ לוֹ עוֹד וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן קע"ט סָעִיף ד' ה', עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק טז-יז): (כ) וּמוֹשִׁיטִין לוֹ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא בְּבַת אַחַת אֶלָּא בָּזֶה אַחַר זֶה: (כא) עַל כּוֹס בִּרְכַּת נִשּׂוּאִין. שֶׁיֵּשׁ שָׁם הַרְבֵּה מְסֻבִּין וְכָל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה: (כב) כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְבָרֵךְ. דְּמִסְתָּמָא אֵינוֹ מְכַוֵּן לָצֵאת בִּבְרָכַת הַמְבָרֵךְ,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

הָיָה דַּעְתּוֹ לָזֶה, כִּי פֶּסַח כְּמַסְקָנַת הַתּוֹסָפוֹת הַנַּ"ל בִּבְרָכוֹת: (יז) עַיֵּן בְּרֹאשׁ (פ"ו סי' לב) שֶׁם הָרַאֲ"ד: (מו) גְּמָרָא (ברכות מב.): (מז) לִבּוּשׁ וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט): (מח) פְּרִי מִגְדִּים (משב"ז סק"ח): (מט) מִמַּעֲשֶׂה דְּאַבַּיֵי שָׁם בְּגְמָרָא דְּמַיְירֵי בְּיוֹם טוֹב וּכְפֵרוּשׁ רַשַּׁ"י שָׁם (ד"ה נמלך): (נ) עוֹלַת תָּמִיד (סק"ג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (נא) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) וְכֵן כָּתַב הָאֲלִיָּה רַבָּה (סק"ו): (נב) דְּרָאִיַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא מִסְּתִירַת דִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת (מב. ד"ה בא) וּכְמוֹ שֶׁפֵּרַשׁ בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל עַיֵּן שָׁם, וְהַגְּרָ"א כָּתַב דְּהָאֱמֶת דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת בְּדֶרֶךְ מ"ג כְּדַעַת הָרֹאשׁ"ש (פסחים פ"י סי' ד), וְאֵם כֵּן אֵין שׁוּם מָקוֹר לְחִדּוּשׁוֹ: (נג) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ה): (נד) עַיֵּן אֲלִיָּה רַבָּה (סק"ז) וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן גִּבּוֹרִים (שלטי הגיבורים סק"ד): ה (נה) דְּאִם הָיָה בִּסְתָמָא, בְּוַדַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לַחְזֹר, וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הַמְחַבֵּר לְקַמָּן סִימָן ר"ו (ס"ה): (נה) אַף דְּהָאֲלִיָּה רַבָּה (סק"ג) כָּתַב עַל דִּבְרֵי הֶרֵב ט"ז וְצָרִיךְ עַיּוּן, בְּפַסָּח מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ד) וּכְפָסַק מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק"ט) הַסְכִּימוּ לִדְבָרָיו: (נו) מֵאֲמַר מָרְדְּכַי (שם): (נז) דִּבְשִׁתִּית יַיִן הֵנִי נִמְלָךְ בְּכָל גַּוָנֵי, אֲפִלּוּ אִם לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס שֵׁנִי מִן הַשּׁוּק: (נח) כֵּן מְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן קע"ט, עַיֵּן שָׁם בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק רי"ז):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א) וּבשו"ע הרב (ס"ה) כתב כמג"א.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ו (כג) 'אֵין לְבָרֵךְ אַחַר יַיִן שֶׁבַּפְּעוּדָה, דְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטֶרֶת יַיִן (כד) שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן, (כה) * וַאֲפִלּוּ [לא] הָיָה לוֹ יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן, (כו) (וַעַיִן לְקַמָּן סוֹף סִימָן רע"ב, (כז) וּלְעִנְיַן יַיִן שֶׁל הַבְדָּלָה שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן עַיִן לְקַמָּן סִימָן רצ"ט סָעִיף ח'): ז (כח) [ל]אִם אֵין לוֹ יַיִן וְשׁוֹתֶה מַיִם אוֹ שֵׁכָר מַשְׁקֶה, אֵין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, דַּחֲשִׁיבֵי (כט) כְּבָאִים מֵחֲמַת הַפְּעוּדָה, לְפִי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לֶאֱכֹל בְּלֹא (מ) [ח] שְׁתִיָּה. וְאַף יַיִן לֹא הָיָה צָרִיךְ בְּרָכָה לְפָנָיו, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּב קוֹבֵעַ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ, אֲבָל מַיִם אוֹ שֵׁכָר מַשְׁקִים לֹא חֲשִׁיבֵי, (ל) וְאֵינָם טְעוּנִים בְּרָכָה. [מ]וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה צָמֵא קֹדֶם סְעוּדָה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא רָצָה לִשְׁתּוֹת אָז כְּדַי שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ לוֹ (לא) הַמַּיִם, נִמְצָא כִּי שְׁתִיַּת הַמַּיִם בְּסִבַּת הַפַּת הִיא, * וּפַת פּוֹטֶרְתָּם. (לב) [נ]וְיֵשׁ אוֹמְרִים

ו (כג) 'אין לברך אחר יין שבפעודה, דברכת המזון פוטרת יין (כד) שלפני המזון, (כה) * ואפלו [לא] היה לו יין בתוך המזון, (כו) (ועיין לקמן סוף סימן רע"ב, (כז) ולענין יין של הבדלה שלפני המזון עיין לקמן סימן רצ"ט סעיף ח'): ז (כח) [ל]אם אין לו יין ושותה מים או שאר משקה, אין לברך עליהם, דחשיבי (כט) כבאים מחמת הפעודה, לפי שאין דרך לאכל בלא (מ) [ח] שתיה. ואף יין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב קובע ברכה לעצמו, אבל מים או שאר משקים לא חשיבי, (ל) ואינם טעונים ברכה. [מ]ואפלו אם היה צמא קדם סעודה, כיון שלא רצה לשתות אז כדי שלא יזיקו לו (לא) המים, נמצא כי שתיית המים בסבת הפת היא, * ופת פוטרתם. (לב) [נ]ויש אומרים

בַּאֵר הֵיטֵב

ז (מ) שְׁתִיָּה. מִשְׁמַע דְּיַיִן שָׁרִיךְ דְּאֵין דֶּרֶךְ לִשְׁתּוֹתוֹ תָּמִיד לֹא חֲשִׁיב הַבָּאִים מֵחֲמַת הַסְּעוּדָה וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו, וְאַף מִי שֶׁרְגִיל לִשְׁתּוֹתוֹ תָּמִיד בְּטָלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם.

מַסֶּכֶת מַשָּׂה (סי' שסג) וְרַשַׁ"ל וְלֶחֶם חֲמוּדוֹת (ברכות פ"ו אות פו) וְטַ"ז (סק"י) וְעַיִן מֵגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) כָּתַב מִשָּׁם הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי פַּיְיבֻשׁ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ז [ח] שְׁתִיָּה. עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיִן בְּשׁוּ"ת נַחֲלַת שִׁבְעָה סִימָן (ל') (ל"ה) הֲבִיאוֹ בְּיָד אֶפְרַיִם.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִגִּיעַ לוֹ. וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ק"צ בְּמֵגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ד' וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (סק"ק יט): ו (כג) אֵין לְבָרֵךְ וְכוּ' דְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטֶרְתּוֹ. שֶׁנִּפְתָּרִין בְּבִרְכַת הַמָּזוֹן [כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן קע"ז], דְּהַיְינוּ מֵחֲמַת הַסְּעוּדָה הוּא חָשִׁיב, דְּבָא לִשְׁרוֹת הַמַּאֲכָל. וְאַף דִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן כַּנַּ"ל בְּסָעִיף א', בָּרְכָה אַחֲרוֹנָה לֹא: (כד) שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן. דְּכֵיוָן שֶׁבָּאִים לִפְתֹּחַ הַמַּעַיִם לְהַמְשִׁיךְ הָאֹכֶל לְתַאֲוַת הַמַּאֲכָל, הָוֵי גַּם כֵּן כִּדְבָרִים הַבָּאִים מֵחֲמַת הַסְּעוּדָה. וּפְשׁוּט דְּזֶה דָּוְקָא אִם שׁוֹתֶה סְמוּךְ לַמָּזוֹן עַל כָּל פָּנִים דְּהָוֵי כְּאִתְחַלְתָּא דִּסְעוּדָה, אֲבָל בְּלֹא הָכִי לֹא: (כה) וַאֲפִלּוּ לֹא וְכוּ'. כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר, וְרָצוֹנוֹ לוֹמַר דְּאַף דְּאָז לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּהוּא אַחַת עִם אֲלֶה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, אֲפִלּוּ הָכִי פּוֹטֵר, דְּהַן עַצְמָן בְּכָלַל סְעוּדָה הֵן וְכַנַּ"ל. וּלְעִנְיַן מַיִם וּשְׁאָרֵי מַשְׁקִין שֶׁשּׁוֹתֶה קֹדֶם הַמָּזוֹן וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן, דַּעַת הָרַבֶּה אַחֲרוֹנִים דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, שֶׁאֵין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטַרְתָּן, דְּמִכֵּיוָן שֶׁשָּׁתָה אוֹתָם קֹדֶם הַמּוֹצִיא אֵינָם שַׁיָּכִים לִסְעוּדָה כְּלָל, לְבַד יַיִן שָׁרָף שָׁוֶה דְּהוּא מְעוֹרֵר תַּאֲוַת הַמַּאֲכָל, וְעַיִן בְּאוּר הַלָּכָה (ד"ה ואפילו): (כו) (וְעַיִן לְקַמָּן סוֹף סִימָן ער"ב. סָעִיף (ז') [י'] לְעִנְיַן קִדּוּשׁ, דְּשָׁם מְבֹאָר דְּגַם בּוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטַרְתּוֹ. וְעַיִן בְּאוּר הַלָּכָה (ד"ה וכן) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה: (כז) וּלְעִנְיַן יַיִן שֶׁל הַבְדָּלָה. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּהֵם אֵינָם בָּאִים לְצָרֵךְ סְעוּדָה. וְעַיִן שָׁם שֶׁכָּתַבְנוּ [א]דְּאִם לֹא בֵּרַךְ קֹדֶם הַסְּעוּדָה לֹא יְבָרֵךְ עוֹד, (כט) וְיִפְטָרֵנוּ בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן. וּלְעִנְיַן אִם פּוֹטֵר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה אַחַר גְּמַר הַסְּעוּדָה, יֵשׁ דֵּעוֹת בְּפוֹסְקִים, (ל) [ב]יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטְרוֹ בְּסִתְמָא וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן מַעַיִן שָׁלֹשׁ, אִם לֹא שֶׁכִּוֵּן בְּהֶדְיָא בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן לִפְטֹר גַּם הַיַּיִן דְּאָז פָּטוּר בְּדִיעֲבַד כְּמִבְאָר בְּסִימָן ר"ח סָעִיף י"ז. (לא) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטְרוֹ בְּסִתְמָא (לב) אַף לְכַתְּחִלָּה. מֵיהוּ אֵין דִּין זֶה מָצוּי בֵּינֵינוּ לְפִי הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן קע"ז (ס"ב) דְּאֵין אָנוּ מוֹשְׁכִין יֵדֵינוּ מִן הַפַּת עַד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אִם כֵּן הָוֵי הַכֹּל כִּבְתוֹךְ הַסְּעוּדָה וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטְרוֹ [מֵגֵן אַבְרָהָם (סק"ט)]. וּמֵיהוּ כָּאֳמֶת לְכַתְּחִלָּה טוֹב יוֹתֵר שֶׁיְּכַוֵּן בְּעֵת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לִפְטֹר. ז (כח) אִם אֵין לוֹ יַיִן וְכוּ'. אַסָּעִיף א' קָאֵי, דְּאַיַּין שָׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה מְבָרֵךְ בָּרְכָה רִאשׁוֹנָה אַף בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה מִשּׁוּם חֲשִׁיבוּתוֹ, אֲבָל אַשְׁאָר מַשְׁקִין לֹא, דְּנִטְפָּלִים לְהַסְּעוּדָה: (כט) כְּבָאִים מֵחֲמַת הַסְּעוּדָה. בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, דְּמִבְּאָר בְּסִימָן קע"ז (ס"א) דְּאֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם דִּנְטָרִין בִּבְרִכַּת הַמּוֹצִיא: (ל) וְאֵינָם טְעוּנִים בְּרָכָה. לֹא לִפְנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם. (לא) וַאֲפִלּוּ אִם הֵם בָּאִים אַחַר גְּמַר סְעוּדָה, לְדִידִין דְּאֵין אָנוּ מוֹשְׁכִין יֵדֵינוּ מִן הַפַּת וְחָשׁוּב הַכֹּל כִּבְתוֹךְ הַסְּעוּדָה: (לב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְבָרֵךְ. הַיְינוּ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה, דְּסָבְרִי לְהוּ דִּדְיָנוּ כְּמוֹ פֵּרוֹת שֶׁאוֹכֵל בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה דְּצָרִיךְ

בַּאוּר הַלָּכָה

ו * וְכֵן פּוֹטֶרֶת יַיִן שֶׁבְּפָנֵי הַמָּזוֹן. אֵין דִּין זֶה בְּרוּר, עַיִן בְּרַמַּ"ן בְּמִלְחֲמוֹת קִדּוּשׁ וּבֵין שְׁאָר יַיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן צָרִיךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, וְכֵן דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת פְּסָחִים [ק' עַמּוּד ב'] סוֹף דִּבּוּר הַמַּתְחִיל יְדֵי יַיִן, עַיִן שָׁם. [ג]וּלְפִי זֶה נִרְאֶה שֶׁנָּכוֹן לְעִנְיַן קִדּוּשׁ שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת רַק כְּמִלֹּא לֻגְמָיו, אַחַר כָּךְ מְצָאתִי שֶׁכֵּן כָּתַב בְּחַיֵּי אָדָם בְּכָלָל מ"א סָעִיף ג', וְאִם שָׁתָה כָּל הַכּוֹס, יְכַוֵּן בְּעֵת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לִפְטֹר הַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה מִקֹּדֶם, וְיוֹצֵא מִזֶּה דְּדַיְקַנְיָא וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן ר"ח סָעִיף י"ז. אֲכָן לְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּפוֹסְקִים [עַיִן בְּסִימָן ק"צ סָעִיף (ס"ג)] דְּבִמְשָׁקֶה יֵשׁ דֵּעוֹת דְּמִחַיְּבֵי אִפְלוּ בִּכְזַיִת וְכָל שֶׁכֵּן רְבִיעִית,

בָּרוּךְ רְבִיעִית, לָכֵן הַנָּכוֹן שֶׁתָּמִיד יְכַוֵּן בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן לִפְטֹר הַיַּיִן שֶׁל קִדּוּשׁ:

* וַאֲפִלּוּ לֹא הָיָה לוֹ וְכוּ'. עַיִן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ב כה) לְעִנְיַן שְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁשָּׁתָה לִפְנֵי הַמָּזוֹן שֶׁשָּׁתְמִנוּ לְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה בְּשֵׁם כַּמָּה אַחֲרוֹנִים, וְהוּא דַּעַת הַמֵּגֵן אַבְרָהָם (סק"ד יד) וּבִרְכֵי יוֹסֵף (סק"ב) וְהַגְּרַ"ז (ס"ו) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל מא ס"ב) וּמֵגֵן גִּבּוֹרִים (שלטי הגיבורים סק"ו). וְאַף שֶׁאֲלִיָּה רַבָּה (ס"ק יג) צָדַד לְפָסֵק כְּעוֹלַת תָּמִיד (סק"ה) וְהַשּׁ"ז (סק"ט) דְּשְׁאָרֵי מַשְׁקִין שָׁוֶה לְיַיִן לָזֶה מִפְּנֵי שֶׁפּוֹטְרִים שֶׁהֵם גַּם כֵּן מְעוֹרְרִים תַּאֲוַת הַמַּאֲכָל [חֹרֶף מַמִּים גַּם הָאֲלִיָּה רַבָּה מְסַכִּים לְאַחֲרוֹנִים הַנַּ"ל], לֹא רָאִינוּ לְחֹשׁ לִדְבָרֵיהֶם, מַאֲחַר שֶׁגַּם בְּיֵין גּוּפָא שֶׁפְּתָם הַמְחַבֵּר לִפְטֹר כִּרְצַת הָרֹא"ש (פסחים פ"י סי' כד) אֵינוֹ בָּרוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם, וּבְיוֹתֵר לְפִי מַה שֶּׁמָּצָאתִי עַתָּה בְּקַנְטְרֶס אַחֲרוֹן שֶׁל הַגְּרַ"ז (ס"ק ז) שֶׁכָּתַב שֶׁרַב הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִין עַל הָרֹא"ש בָּזֶה, וּכְעַיִן זֶה מָצָאתִי בְּנִשְׁמַת אָדָם כְּלָל מ"א (סק"א), [וְגַם בְּהַגָּהַת הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים צָאנְזֵאר (שֶׁנִּדְפַּס בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ בְּדִפּוּס וִיטָאמִיר) הִקְשָׁה עַל שִׁיטַת הָרֹא"ש מִתּוֹסָפְתָּא (ברכות פ"ד ה"י) שֶׁהוּבְאָה בְּסִימָן קע"ז בְּמֵגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ו' עַיִן שָׁם, וּמֵחַמַת זֶה דַּעְתּוֹ לְדִינָא כְּהַפּוֹסְקִים הַחוֹלְקִים עַל הָרֹא"ש וּלְדַעְתָּם אַף בְּיֵין שֶׁשָּׁתָה לִפְנֵי הַמָּזוֹן צָרִיךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה], וְעַל כֵּן דֵּי לָנוּ שֶׁנִּפְטַר בְּיֵין, שֶׁיֵּין עַל כָּל פָּנִים בְּוַדַּאי גָּרִיר תַּאֲוַת הַמַּאֲכָל כְּמִבֹּאָר בְּהָרֹא"ש, וְלֹא בְּשְׁאָר מַשְׁקִין, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא בֵּרַךְ עַד לְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן יְבָרֵךְ אַחַר כָּךְ. [חַיֵּי אָדָם (שם)]. וּמֵיהוּ בְּיֵין שָׁרָף שֶׁגּוֹרֵר תַּאֲוַת הַמַּאֲכָל בְּוַדַּאי שָׁוֶה לְיֵין לְעִנְיַן זֶה, לְפִיכָךְ אִם שׁוֹתֶה יַיִן שָׁרָף קֹדֶם נְטִילַת יָדַיִם לְעוֹרֵר תַּאֲוַת הָאֲכִילָה, אֵינוֹ צָרִיךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אַף שֶׁשָּׁתָה שִׁעוּר רְבִיעִית, דִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטַרְתּוֹ. וְכָתַב הַחַיֵּי אָדָם (שם ס"ג) דַּאֲפִלּוּ בְּמַיִם אִם הוּא צָמֵא הַרְבֵּה וְאֵינוֹ תָּאֵב לֶאֱכֹל מֵחֲמַת הַצְּמָאוֹן וְשׁוֹתֶה מַיִם לְפָנֵי נְטִילָה כְּדֵי שֶׁיִּתְאַב לֶאֱכֹל אַחַר כָּךְ, גַּם כֵּן אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה, דְּהוּא שֶׁיֵּשׁ לְפַעְדֵּה. וְדַע דְּכָל זֶה שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁיֵּשׁ טַעַם זֶה מִפֵּילָא לְכַלְמָא אֵין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן פּוֹטְרוֹ, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ גַּם בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה אַחֲרֵיהֶן, וְאָכֵן לְפִי מַסְקָנַת הַמֵּגֵן אַבְרָהָם גַּם בְּשְׁאָר מַשְׁקִין אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה אַף שֶׁשָּׁתָה לְאַחַר גְּמַר סְעוּדָה קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דִּלְדִידָן חָשׁוּב הַכֹּל תּוֹךְ הַמָּזוֹן. מֵיהוּ בְּאָמֵר הַב לָן וּנְבָרֵךְ וְשׁוֹתֶה שְׁאָר מַשְׁקִין, צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכָה רִאשׁוֹנָה וְאַחֲרוֹנָה לְכַלְמָא. [פְּרִי מְגַדִּים עַיִן שָׁם טַעֲמוֹ]: ז (נ) מַסְקָנַת הַמֵּגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ט': (מ) לְבוּשׁ:

לִיקּוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ו) כתב: ואם שכח ולא בירך לפני הסעודה ונזכר קודם ברכת המזון צריך לברך מיד מעין ג', ואם לא נזכר עד לאחר ברכת המזון א"צ לברך שברכת המזון פוטרת מעין ג' על היין בדיעבד. עוד כתב בסידור (סדר ברכת הנהנין פ"ד ה"ב): במה דברים אמורים שאין לו כוס לברכת המזון, אבל אם דעתו לברך ברכת המזון על הכוס אין צריך לברך אחריו לפני הסעודה, שנפטר בברכה אחרונה שמברך על הכוס של ברכת המזון. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ט) סתם שנפטר בברכת המזון אפילו לכתחלה. **ג]** ובשו"ע הרב (ס"ח) כתב: אבל בשבת ויום טוב שמקדש על הכוס א"צ לברך אחריו לדברי הכל, אפילו הוא של שאר משקין, לפי שהוא שייך לסעודה. **ד]** ובשו"ע הרב (ס"ו-ז) כתב: השותה שאר משקין לפני הסעודה בחול צריך לברך אחריהם, ואפילו דעתו לשתות ג"כ בתוך הסעודה. ומכל מקום ישתה פחות מרביעית לפני הסעודה ובזה יסתלק מן הספק. ואם שתה רביעית יהיה לו כוס לברכת המזון לברך אחריו ברכה אחרונה לפטור משקין ששתה לפני הסעודה.

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עון והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah